

БЕРНД УЛБРИХ
СТЕПЕН НА СМУЩЕНИЕ
„ЧОВЕК“

Превод от немски: Виолета Тончева, 1985

chitanka.info

Навярно е възможно едно тяло да стане толкова нечувствително.

Дали по този начин организмът не се съпротивлява срещу непоносимото? Като след дълго, може би жестоко мъчение той не изпитваше нито болка, нито топлина, нито студ. Спомняше си обаче за някакъв дълг. Споменът беше мъгляв. Излъчваше безпокойство. Той губеше време. Не правеше това, което му беше възложено. Щяха да го привлекат под отговорност. Джодок щеше да го ругае. По дяволите, объркват се всичките ни работи! Това проклето избухване на газа! Време, време! Пълна бъркотия, координационни планове, задължения, договарящи се страни! Отвратителна история. Джодок обичаше да ругае, но в ругатните му имаше нещо мило, дори поетично. Канабис обаче нищо не можеше да направи. Беше безпомощен. Долната му челюст, устните му трепереха. А очите му сякаш бяха пресъхнали. Никаква сълза не облекчаваше болката. Те отдавна бяха умрели, а заедно с тях беше умрял и неговият дълг. Той не зависеше от изискванията на обществото. Свободен ли беше? Къде се намираше? Кога? Още нямаше чувство за ориентация. По-скоро усещаше, отколкото си представяше миналото. Струваше му се, че се намира в опасност. Искаше му се да изкрещи. Но нямаше глас. Кой би могъл да чуе вика му?

Някъде около десетото събуждане разбра, че всъщност вижда, без да гледа. Липсваше му каквото и да е обяснение за този феномен. Известно време го отдаваше на заблуда, тъй като предположението, че чудната сила, предизвикала метаморфоза на сетивата, е само един волеви акт, му изглеждаше прекалено фантастично. Всъщност не беше ли изпитал вече силата на волята си? Те още живееха! Без и най-малката искрица светлина да осветява пространството, той съзираше границите му. Може би някакви излъчвания предизвикваха стимулиране на електрическите импулси в нервните пътища? Може би волята, подхранена от безумния страх, че ще изчезне, беше в състояние да извърши дори това? Истинско чудо! Как иначе можеше да си обясни, че все още бяха живи, че отново и отново се събуждаха, усещаха пулса на телата си и тяхната топлина. Наслаждаваха се на смешното щастие да дишат и да чуват гласовете си. Те живееха от присъствието на другия. Лаурета.

Най-сетне я съзря. Както и предния път, при последното събуждане, тя лежеше заклещена между сипея и стената. Отломъците покриваха левия ѝ крак само до над прасеца. Тази гледка отново пробуди надеждата.

Лаурета още не беше се събудила напълно, но лицето ѝ вече леко поруменяваше. Тук-там потрепваше мускул. Така не беше я виждал никога и от изумление забрави да се зарадва, че вече може да възприема и цветове. Още при предното събуждане преди десет години всички очертания му се виждаха потънали в бледо сивозелено. Какво щастие, какво блаженство! Получи вкусово усещане и преглътна. Свежи, сладостни струи потекоха в гърлото му. Изглежда, всички агрегати на костюма работеха безупречно. Колко време вече, колко време?

— Колко е часът? — Звукът от собствения му глас го разтърси като шок.

Лаурета отвори очи. Досещаше се, че се опитва да се усмихне, и я зачака търпеливо да овладее гласа си. Мина доста време. Но за тях то вече нямаше никакво значение.

— Здравей, скъпи!

— Как се чувстваш? — попита той. — Добре ли си? Дълго време ти беше необходимо, по-дълго от друг път. Сега аз бях пръв. Кажи ми истината! Наистина ли си добре?

— Но да, естествено. — Тя се изкашля и гласът и позагуби малко от онази пресипналост, която го беше обезпокоила.

— Чувствам се чудесно. Положително ще се справя. Няма да ме чакаш дълго.

— Да се надяваме, че няма да се свлече още чакъл.

Тя нищо не отвърна. Пък и какво ли можеше да каже. Срутването се беше повтаряло неведнъж и с несло-мим дух тя всеки път беше започвала отначало. Струваше, му се, че различава как устните ѝ оформят думите: „Скоро ще дойда при теб и тогава ще бъдеш свободен.“

— Защо се смееш?

— Извинявай. Глупаво е.

— За нищо не бива да се извиняваме един пред друг.

— Представях си, че бихме могли да приличаме на мумии, с потъмняла кожа и изсушени след толкова много години.

— Но нали се виждаме — възрази тя. — Знам точно къде лежиш. Виждам шлема ти как се подава изпод чакъла. В прозорчето виждам лицето ти. Това е твоето лице. Времето почти не те е променило.

— Внушение — отвърна той. — Всичко е внушение. Ние живеем от химери.

— Наречи го по-добре надежда! — прошепна тя. — Ние живеем от нашата надежда.

— Колко време вече съществуваме така? Колко време още ще имаме сила?

— О, нека да пресметна! — извика тя с привидна веселост, сякаш заедно с резултата щеше да възкръсне една неотдавнашна надежда. — При дванадесетия път дясната ръка, при петнадесетия път кракът, шестнадесет, седемнадесет. Сега е седемнадесетият път.

— Следователно — продължи той — това прави сто и седемдесет години. Плюс седемнадесет часа. Изумително! — Приглушеният му смях, пълен със сарказъм, беше предназначен всъщност за него самия. — След обичайния един час ще привършим санитарните работи, ще приемем необходимото количество хранителни вещества за десет години автосугестивен дълбок сън и ще изпаднем отново, изпълнени със страх, в познатото ни състояние, чрез което благодарение на ниски температури и стимулиращи средства поддържахме жизнените си сили. Питам те, колко дълго може един организъм да участва в подобно нещо? Ние се изчерпваме. Всяко камъче, което отместваш встрани, ти струва нечовешки усилия. Напоследък ти свършваше по-малко работа. Все по-малко и по-малко. Когато се измъкнеш, ще ти трябват около петдесет години, за да допълзиш до мен, и двеста, за да ме изкопаеш.

— Дори и така да е! — Викът ѝ прекъсна словоизлиянията му. — Ще те изровя, проклетнико и глупави реа-листe! Каква нелепост, да пресмятаме шанса си. Та той е в самите нас. Ще се освободя, макар и само за да умра в обятията ти.

— Сега пък ставаш сантиментална.

— Мекотело такова! — изкрещя тя в микрофона. — Защо ли ми трябва на мене, глупавата жена, да се захващам с теб. Пукни в гробницата си, любими мой, умри без подкрепата ми, самотен, каквато е волята ти.

Дъхът ѝ пресекна, смелостта също. Той мълчеше. По пътя на безнадеждността ли го бяха тласнали подигравките ѝ?

— Прости ми, скъпи! Ти се намираш в по-тежко положение от мен. Но въпреки това ми вдъхни поне малко кураж! Дай ми, моля те, мъничко сила!

— Нашата надежда е смешна — възрази той. — Вярваш ли сериозно, че някой някога ще ни открие? Никога след нас човек не е идвал тук. При това навремето си пещерите на Титан се радваха на всеобщо внимание. Може би междувременно са се отказали от Луната, може би там горе вече изобщо няма хора, може би там горе има само роботи, автомати.

— Да умрем, без да разберем това, би било наистина неприятно — каза тя.

— Да, така е.

По ритъма на говора ѝ разбра, че вече трябва да е започнала работа. „Каква гротескна роля, напук на всичко, крие човек — помисли той. — Каква е тази движеща сила, която превъзмогва страдания и болки, извън всяко познание?“

Тя изговори думите с усилие.

— Не е ли странно? Седемнадесет пъти изживяваме все същия процес. Събуждаме се, намираме всичко безнадеждно и се залавяме да работим за освобождението си.

„Ти — щеше му се да уточни, — ти работиш.“ Но се отказа. Не искаше да накърнява с думи настоящето, бунта срещу смъртта. Страхът ги караше да се борят за отсрочка. А после? Какво щяха да правят, ако на нея ѝ се удадеше да го освободи? Щяха ли, надявайки се да бъдат намерени, да удължат отреденото им време за живот и да запазят съотношението между сън и будуване? Или щяха да се опитат да разчистят входа, като поемат по този начин риска да прахосат само за един ден енергията, която в друг случай би поддържала живота им векове наред?

— На Буридановото магаре надали му е било по-тежко.

— Какво имаш предвид?

Той се опита да ѝ обясни.

— Приблизително следното: трябва да се съобразяваме с това, че едната от двете купи сено е отровна.

Заслуша се в шума от работата ѝ. Знаеше кога се навежда напред, повдига ръка, кога улавя и отмества встрани камъче по камъче, буца след буца. За да пести енергия, работеше на тъмно. Ръцете ѝ, пъхнати в ръкавици, трябваше да опипват и да усещат. Всяко необмислено посягане можеше да унищожи труда на десетки години. Всяко излишно движение струваше незаменимо много.

С усилие повдигна едва-едва главата си. Натискът на челото му срещу главния шалтер активизира сензорите в ръкавиците: подай показалеца, прибери го, средния пръст, палеца. Знаеше отговора още преди да беше формулирал изцяло въпроса.

„При постоянен минимален разход функционалната способност на клетките е гарантирана за седем хиляди триста и двадесет и два дни плюс минус пет часа.“

Гласът на кодиращото устройство му напомни някого, на когото едно време явно се беше възхищавал. Не се сещаше кой би могъл да бъде. Артист, спортист? Приятел?

Приятелите бяха мъртви. Неговото и на Лаурета време принадлежеше на миналото. От техните познати не беше жив вече никой. Мъртвите бяха забравени. Дузина от тях лежаха в непосредствена близост, погребани под развалините на подземната галерия. Представата за това го накара да потрепери. В мислите си се вкопчи за Земята. Последният приятел, последният познат можеше да е предал смирено богу дух в ложето си преди сто и двадесет години. Нямаше никога да узнаят. Сто години — какво разстояние във времето! Междувременно живееше чуждо човечество. Множество от индивиди, за чиито взаимоотношения той нищичко не знаеше. Хора, за които те двамата не съществуваха. Може би появата им щеше да предизвика сензация: „Здравейте, ето ни отново тук!“ А може би и не. Приблизително така: „Ей, колега Едикойси, тук има двама от миналото, погрижете се някак си за тях, знам, че си имате по-важна работа, но все някой трябва да ги поеме. Точка!“

Какви ли не глупости му идват на човек в главата. Досмеша го.

— Какво има? — обади се Лаурета.

— Нищо. Размишлявам. Напредваш ли?

— Трябва да си почина. Кодиращото устройство ме предупреди. Той поклати глава, сякаш тя можеше да го забележи.

— Струва ми се, че сега вече наистина е все едно.

— Пак ли започваш?

— Не, не, нямам предвид това. Омръзна ми да се излеждавам. Дори да изразходех цялата си енергия за един-единствен, огромен скок, щях да го направя. Естествено, нас вече отдавна никой не ни търси. Случаят, на който разчитахме, не се яви. Шансовете ни непрекъснато намаляват. Просто не можем повече да се търкаляме тук.

— Досега нямахме избор — възпротиви се тя.

Погълнат сякаш от разговор със самия себе си, той продължи:

— Безсмислено е да се колебаем занаяпред. Физическите ни сили са намалени. Мисленето ми се удава по-трудно. Спомените ми са неясни, макар и все още цялостни. Още колко време? Паметта вече ми отказва, понека ли да направя връзка между конкретен предмет, човек и дата. Не винаги, но се случва. Затова ми се струва, че е анахронизъм, когато си въобразявам, че те виждам в цветове. Нещо, изглежда, има в главата ми, което се съпротивлява да признае образа ти за недействителен, нещо, в което не би повярвал нито един човек. В мен мисли някой, който не съм аз.

— Вярвам ти.

— Разбира се, ти. Ти винаги си вярвала в мен. Не, то-ва не е правилно. Ти си вярвала в себе си, в своята сила, в своята непобедимост.

С мълчанието си тя като че ли искаше да осъзнае смисъла на тежките думи. Когато най-сетне намери сила за отговор, той прозвуча като извинение:

— Спомням си как се оплакваше, че другите не гледат на тебе сериозно. Тогава почти не те познавах, но имах доверие в теб и в твоите фантазии.

— Това им струваше живота — подхвърли той без упрек. — За тях самообладание и тренировка на волята бяха работа за нервно болни, за хипохондрици. Мразех прякора си.

Лаурета се усмихна нежно.

— Факир. На мене ми допадеше.

Канабис отпусна главата си върху подплънката на шлема.

— Никой не беше ги учил да имат доверие в себе си. Криво-ляво им обясняваха как да използват тялото и интелекта си. А единствено от двете... — Замълча. Нямаше повече нищо за казване.

— Смяташ ли, че биха могли още да живеят?

— Възможно е.

— Всички ли?

— Може би.

— И всеки ли би могъл да заеме мястото ми? Киндлер, Шухард, Кьониг, Джонсън?...

— Мъртвите ли ревнуваш? — той замълча и след малко продължи: — Не, не всички. Да влияе по малко на сърдечния си ритъм в крайна сметка всеки се научава. Но това, което ние постигнахме... Пък и в края на краищата имахме късмет, че се отървахме само със срутвация се чакъл. Не, ти си незаменима за новия живот и съвсем незаменима за мене. Обичам те.

— Както в първия миг. Не е ли всичко това игра на случая, започнала още от първата ни среща. Годиците, в които можехме да общуваме един с друг само чрез екрана. Случайност, нищо друго освен случайност. Това, че тогава и двамата имахме дежурство, което пък стана причина да разменим съобщения. Случайност ли беше, че професията ни разделяше всеки път, когато се приближавахме на по-малко от десет милиона километра?

— Случайност — повтори той. — Звучи така отблъскващо. Нищо от онзи велик, безусловно действащ принцип. Та нали човек си пожелава да бъде принципен навсякъде в живота. Най-вече при любимото същество. Това не беше случайност. Това беше закономерността на нашия живот. Изпълнявахме задължения и се срещахме. Докато копнежът ни растеше, изпълнявахме задължения. Изпълнявахме задължения и в това време си станахме необходими. Наричаме го любов. То е почти еднозначно определение.

Той се засмя, но тя продължи сериозно:

— Може би междувременно човечеството е измислило наука за това. Нали състоянията, които могат да бъдат дефинирани, изискват систематизация. Не, аз държа на случайността. Ако тя все още има някакво оправдание за съществуването си в техния живот, то тогава шансът за нас е по-голям.

— Кой шанс?

— Шансът да се измъкнем оттук и шансът да живеем с тях.

— Софизми. Случайността също е закономерност. Не сме в състояние повече да обхванем нейната комплексност. Хората на бъдещето — продължи той с лека ирония — ще овладеят любовта като

ускорението на пулса си. Те ще се подчиняват на любовта към дълга. Това е и нашата надежда за спасение. В сравнение с тях ние сме егоисти. Такива сме и в любовта.

— Сигурен ли си?

— Абсолютно.

— Ти си чудесен утешител.

— Не бързай. Още не сме опитали.

— Ще наваксаме.

— Бих искал да имам твоя оптимизъм.

Тя не се поддаде на тона му.

— Не би ли искал да разбереш какво значи да лежиш в обятията ми? Представям си те нежен.

— Истинско дърво съм.

Тя се разсмя.

— Лъжеш.

— Мислиш ли, че все още бих могъл да знам какъв съм? Като мъж и изобщо. Забравил съм. След сто и седемдесет години мислене нямам вече ни най-малка представа за себе си. Само доста смътно подозирам, че една жена е нещо много хубаво.

Долови учестеното ѝ дишане и млъкна. Тя отново бе започнала работа. По едно време външните микрофони уловиха шум от някакво свличане.

— Пак ли този чакъл?

— Не се притеснявай — отговори тя, — скоро ще свърша.

Увереността в гласа ѝ прогони опасенията му. Обхвана го безгранично спокойствие, от което в съзнанието му се родиха други мисли. Какво стана с мене? Кой все пак съм аз след сто и седемдесет години? Способен съм преднамерено да владее тялото си. Човек ли съм или чудовище? Какво е унищожило времето в мен? Седемнадесет часа? Сметката беше наивна. Но той имаше право на илюзии, защото нямаше възможност да установи дали се чувства стар или млад, неизхабен или опустошен. Изведнъж страшно му се прииска тя вече да е привършила. Предпазният костюм му се стори тесен до задушаване. Поизправи се и нададе вик, в който отчаяното напрежение не спираше да нараства.

— Недей! — извика и Лаурета. — Остави това! Нали след малко ще бъда при теб. Само след миг. Имай само миг търпение, почакай,

почакай! — Гласът ѝ умоляваше и заклеяваше. В него се съдържаше сила, способна да върне към живот дори един умиращ.

Изтощен, той се отпусна назад и макар че дишаше тежко, дочу гласа на кодиращото устройство, което го информираше за разхода на енергия. Изключи го и изпадна в състояние на унес, предпазващо го от самия него. Не възприемаше вече собственото си съществуване. Не бяха негови мислите, които изпълваха съзнанието му, неговия шепот. Не бяха негови погледите, които се рееха над равнината, надолу към сумрака на земните недра, нагоре към необятната звездна вис.

Стържещ звук в непосредствена близост му напомни за външния свят. Кой ли му говореше? Настъпи пауза, изпълнена с мълчание, после шумовете отново се появиха.

— Лаурета! Скъпа! Справи ли се?

— За бога, Сол — взмути се Демперър, повдигни най-сетне мързеливия си задник! График гоним в края на краищата.

Имитирайки ставане, Сол се понадигна малко.

— Това достатъчно ли е?

— Я стига! Трябва да тръгваме!

Сол се ухили.

— Какво става с тебе? Адомайтис ли?

— Какво Адомайтис?

— Е, страх те е от него.

— Глупости, страх. Той има право. Има право, когато изисква точност.

— Така ли?

— Ами да.

Сол го изгледа изпитателно.

— Странно, друг път не те е било грижа за това. Все намирахме начин да го преметнем.

— Вдетиняхме се. Заради няколко свободни часа. Хлапашка история.

Повдигайки рамене, Сол каза:

— Не бяхме ли някога единомисленици, че това е единствената приемлива работа? Е, какво ти става тогава? Да не би да нямаш опит! Разбира се, тая работа би била неприятна точно колкото всички

останали, ако човек не можеше да подреди нещата така, че да му е удобно. Ние тъкмо това и направихме! Погледни тази каменна пустиня навън! Как искаш с течение на времето да издържиш тук, ако не си доставиш поне малко удоволствие? Искам да хапна на спокойствие, разбираш ли? Това е моето удоволствие!

— Разкажи го на Адомайтис.

Те се спогледаха и внезапно ги обзе безгранична веселост. Смехът им звучеше първично, те пръхтяха и се удряха по бедрата. Колегиалната близост от изминалите месеци продължаваше да е същата. Радостта от независимостта им надделя в крайна сметка над всички скрупули. Демперър изтри сълзите в ъглите на очите си и докато Сол не преставаше да се залива в смях, той, явно натъжен, въздъхна и каза със странно примирение:

— Ще си седим тук вечно и вечно ще оправяме дефектни сонди.

— И какво от това — засече го Сол, — та това е най-разумното, което човек може да прави на тоя свят. — В думите му се прокрадна нотка, която накара Демперър да наостри слух. „Огорчение ли? Нещо съвсем непознато!“ Погледна внимателно колегата си, но простодушната грубост на неговите черти изглеждаше като истинско огледало на душата му.

С две-три движения Сол прибра термосите и приборите за хранене. Пръстите му заиграха върху арматурното табло и инструментът, който добре владееше, веднага зазвуча. Кратка, дълбока въздишка се вля в проточен тон. Един безкраен акорд.

Вътрешното осветление беше изгаснало. Леко вибриране се пренесе от колесника върху целия паяк.

— Светни! — чу Сол гласа на Демперър.

Със сигурността на сомнамбул ръката му се протегна наляво. После обаче се поколеба. „Защо е тази светлина? Но той ми е приятел — каза си, — по-добър никога не съм имал. Защо да не му доставя това удоволствие?“

На гърба на паяка пламна едно око и лъчът озари пътя на стотици метри напред.

За втори път преминаваха заедно разстоянието. Но Сол беше стоял по-дълго на Луната и по-добре се оправяше тук. Паякът така или иначе намираще посоката без тяхна намеса, а и без светлина. Сол не вярваше, че при Демперър това е все още любопитство. Той гледаше

втречено пред себе си, като че ли искаше да съзре ужаса и смъртната опасност на празния, застинал свят, съдържанието на пустошта. Трябваше му светлина. Мълчешком изстрадваше външното и вътрешното. Страхуваше се, че Сол ще му се присмее, ако разкаже. Смяташе, че е прекалено неопитен, за да му обясни вътрешното противоречие между двата свята, тъмното на деня, чието средище Сатурн заплашително осветяваше. Плъзгащата се силна светлина на техния мъничък прожектор придаваше конкретни очертания на почвата в равнините и еднозначност на мъглявите сенки в планините. Грапаво-суровата рязкост беше по-лесно поносима от измамния образ на мрачината.

— Къде ли не попада човек — отбеляза Демперър. — Но иронията малко му помогна да потисне обзелия го страх.

— Работа — установи Сол, — рядко се случва винаги и навсякъде да е приятна.

— А тук никога — допълни Демперър.

— Вярно е — съгласи се Сол, — но човек не може да има всичко.

— Глупаци — заключи неочаквано Демперър. Млъкнаха. Съгласието им беше единодушно. Нямаше смисъл от нито дума повече. Подхвърлени тук и там, набързо и между другото, забележките им ги бяха убедили, че имаха еднакво мнение за героичните фрази относно всичко, което се наричаше „покоряване на Космоса“ и за което вината се стоварваше върху хора, които никога не бяха си повдигали задника по-високо от един метър над земната повърхност.

След известно време Сод подхвърли:

— Поне да ни оставят на мира с тяхното плямпане. Като че ли от него тук би ни станало по-приятно.

— Може би си го мислят — отсъди саркастично Демперър.

Сол се изсмя гръмогласно.

— Тук няколко жени щяха да бъдат по на място. Не тези капризни кукли от научната секция.

— Лош опит ли имаш? — попита Демперър. Въпросът беше подхвърлен между другото, но загрижеността беше истинска. Досега нямаха навик да се интересуват от интимните си работи.

Сол обмисляше какво цели Демперър с въпроса си. Обърка го безразличният му тон. Бе очаквал поне любопитство. Повдигна рамене.

— Знам само, че от половин година не съм бил с жена.

— Хайде де — подсвирна Демперър. — Ще трябва здраво да се стегнеш— Струваше му се просто чудовищно, че Сол се примирява с живота си. Но не искаше да изглежда любопитен и се отказа от по-нататъшни въпроси. Тук нещо не беше наред, а нали в края на краищата трябваше да водят някакви разговори. Общото беше зад тях и тъкмо сега според него беше най-добре да се опознаят малко. Пък и кога ли на човек му се предоставя възможност за това? „Как така възможност“ — помисли си той. Липсва някак си поводът, атмосферата. Най-често човек просто си седи и дърдори глупости за бога и за света. Само не и за себе си. Като че ли се срамува. Контактите им се свеждаха до общите пътувания тук или там, когато се срещаха случайно в базата, до един най-общ разговор извън добро и зло. Това, което всички правеха. Всички. Тъй като Сол упорито мълчеше, Демперър реши, че един малко непозволен удар не би навредил.

— Аз не мога да се оплача. — Каза го толкова мило и естествено, колкото беше възможно. Не биваше в никакъв случай да прозвучи като самохвалство.

Сол се втренчи навън в оранжево-навъсения ден.

— Ти да — рече той. — Ако интелигентните мацки изобщо се хванат с някой техник, то държат поне да е нещо, което хваща окото.

— Как така? — направи се на учуден Демперър. — Ти да не би да имаш свинска опашчица?

Сол му хвърли един бегъл поглед, после омърлушен поклати глава.

— Аз съм гном. Всевъзможните генетични лечения с нищо не ми помогнаха. Останах си дребен и изкривен.

Поразен, Демперър мълчеше. Най-сетне с известно усилие си сложи маската на изкуствена веселост.

— Чувал съм, че гърбавите били най-добри в тая работа. Е, да де, ти не си точно гърбав, но виж какво, мой човек, аз да не съм самата хубост? И въпреки това има жени, които се любят с мен...

Двигателите работеха вече почти безшумно. Равнината беше гладка като огледало. Без сериозни затруднения машината се носеше напред, направлявана от автопилота. В разредената отровна атмосфера зад тях се надигна облак от прах — един мръсен, обгорен парцал на

фона на огромната планета, едно първобитно рицарско знаме, изоставено от изследователи и бягащи войски, от конквистадори и наказателни експедиции, от самотни герои. За него това беше толкова обичайна картина, че дори не заподозря опасността, която друга, почувствителна натура би видяла в това явление. Макар и да остана със смътното впечатление, че това беше нещо повече от обикновен прах.

— Любов — натърти Сол. — Като че ли я има. Просто фраза. Ромео и Жулиета ли? Я не ми ги разправяй тия! Не могли да се съберат! Ха-ха-ха. Това няма да се случи нито на теб, нито на мен. То изобщо не се случва на нормален човек. Най-много на някакви естети, а и при тях най-вероятно е само някаква подутина в мозъка. Може да е хубаво, съгласен съм. Може да те възбужда приятно. Само не го наричай любов. Любовта са я измислили стихоплетците. Фантазори.

Прозвуча безкрайно горчиво. Като от човек, изправил се пред непреодолима стена. Демперър не подозираше как другарят му е стигнал дотам. Със закъснение съжали за шегата с гърбавите. Какво да каже на Сол? Нещо утешително? Чувстваше се свързан с него по някакъв тайнствен начин, нещо се беше променило между тях през последните часове. Някаква особена сериозност удължи мълчанието им. Сол можеше да преглътне историята си, защото беше свикнал, че тя не засяга никого. Но сега вече му беше невъзможно да мълчи или пък да продължи с някаква закачка.

Смълчаният образ на великана Сатурн изсипа върху им поток от жарава. Демперър седна, погледна навън, погледна нагоре към Сатурн, нагласи облегалката, пооправи маншетите на ръкавите си и започна да разбулва пред техника Сол, своя колега и може би приятел, историята на една изгубена любов. Неговият дядо му я беше разказвал, той пък я знаел от своя дядо, който всъщност сам я бил преживял, тъй като това била историята на неговия брат-близък. Родът пазеше като светиня тази история, чиято поетичност е достатъчна гаранция за истинността на всяко изречение, на всяка дума, която се предаваше на внуците.

Канабис усети зад гърба си някакво движение. Лау-рета беше повдигнала краката му и след няколко неуспешни опита ѝ се удаде да го избута с търкаляне от падината. Той се претърколи през лявото си рамо и се свлече чак до самия край на сипея. Струваше му се, че го

носи някакво течение с много висока плътност, някакви плоски, тежки вълни. Разпери ръце, като да потопа края на пръстите си в течността. Това беше първото му движение от сто е седемдесет години насам.

Тя коленичи до него и положи главата му върху възглавница от камъни. За пръв път след толкова време той изпъшка от удоволствие. Няколко мига дишаше дълбоко и свободно, след това и двамата в един глас изрекоха:

— Сега!

За да придадат изключителност на тържествения момент, бяха решили веднъж, един-единствен път само, за една минута, да се видят. Искаха да сложат край на представа си един за друг, която ги придружаваше вече сто седемдесет и пет години. Надеждата трябваше да бъде заменена със сигурност. Отдавна вече бяха нарушили принципа за минимален разход на енергия. През изминалия час организъмът им работеше със съдбоносна интензивност. Агрегатите на костюмите произвеждаха такива мощности, за каквито са били конструирани едно време, и включваха продуктите от обмяната на веществата в кръвообращението между отделяне и приемане. Не се губеше нито едно квантче. Само енергийните клетки се изразходваха.

Светлината от шлемовите прожектори придаваше на пространството някаква особена структура, чиято студена хармония обгръщаше силуетите на телата им.

— Колко си красива! — каза той.

Обвит в ореол, срещу него се открие един безполов, измършавял, восьчножълт образ. Изглежда, само очите бяха запазили жизнеността, бляска си, който моментално стана още по-силен и издълба върху бузите ѝ две блещукащи резки, тесни канали сред пустинна земя. Тя се наведе над него. Прегърнаха се и не изрекоха това, което и двамата си мислеха.

Сега знам как изглеждам.

Дълго стояха така, в мълчание, в непреодолима близост до лицето на другия. Той затвори очи и видя, че тя не беше се променила. Правата ѝ коса очертаваше овала на лицето, веждите извиваха дъги върху високото чело. Той обичаше малко големия ѝ нос, нежната брадичка, устните ѝ (долната беше малко по-пълна). Обичаше копнежа на очите ѝ, които сякаш постоянно търсеха някаква тайна. Дори и сега. Напрягайки всичките си сили, повдигна ръце и обгърна раменете ѝ. Но

не можа да издържи дълго на статичното натоварване и докато ръцете му леко се плъзгаха надолу, промълви:

— Не, това не е възможно. Ти изглеждаш много по-добре от мен. Та ти през цялото време нещо вършеше и имаше основание да се надяваш. Повярвай ми, изглеждаш поне сто години по-млада от мен.

Тя седна. Леко полегатите ѝ очи придаваха на сериозността ѝ нотка на загадъчност. Как можеше да се усмихва?

— Вярвам ти.

Ненаситно се гледаха един друг и с всяко спускане на клепачите той си припомняше всички подробности от тяхната история. Имаше чувството, че някой друг му я разказва.

— В какво вярвахме тогава? Действително ли се надявахме, че ще ни намерят? Часове ли чакахме или дни? Безумна надежда. Ние бяхме погребани мъртви.

— Сигурна съм, че са ни търсили.

— Всеки шум, всяко прашене в емитерите ни караше да се стряскаме. Викахме, докато гласовете ни откажеха.

— Колко безсмислено бе да крещим. Всеки наш шепот, всеки наш дъх компютрите усилваха до бучене. Никой не го чу.

— По-късно си го обяснихме.

— Когато мълчанието ни застави да размислим.

— На кого хрумна най-напред? — оживи се той.

— Мисля, че на тебе.

— Но ти направи предложението да спим.

— Странно, че тъкмо ти изказа опасения. Настоятелно като на дете и обясняваше опасността от смущения в оросяването с кръв и обмяната на веществата.

— Но това се разбира от само себе си — подчерта той. — Както тонизиращият принцип на костюмите, така и транsvиталният препарат не бяха изпитвани за по-дълги периоди от време. — Опита се да се усмихне, без да е сигурен, че човек може да се смее над такова нещо. — Всъщност имахме голям късмет.

— Това казваш ти, ти, който ме учеше да се доверявам на силата на волята си? — И след малка пауза продължи: — Естествено, можеш да ми го кажеш едва сега.

— Беше експеримент със смъртта. — Той потърси в чертите ѝ признаци, които да отразяват собствените му опасения. Но тя се

усмихваше.

— Късно е да изпадаме в паника.

Когато дойдоха на себе си и започнаха да осъзнават размерите на катастрофата, и тогава ли образът ѝ беше толкова непоколебим и вечен в спокойствието си? В него се надигна същата, почти детска радост, както тогава, когато установиха, че всичко продължава да функционира, че могат да мислят и да дишат. Испита екстаз, както в момента, когато при петия или шестия работен период тя освободи двете си ръце. Времето придоби ново измерение. Надеждата им напредваше с невероятно малки крачки. Без нея нямаше да оживеят.

На десетия път като че ли всичко рухна. Свлочището погребва изострената им воля за живот.

— Ужасно се страхувах за теб — призна ѝ той.

Лаурета поклати глава, сякаш закъснялата му уплаха ѝ се струваше абсурдна.

— Виждах ни пленени безвъзвратно. Но тогава ти умееше да правиш знаменателни предсказания. Нещо в гласа ти, в мислите и представите ти, да, представите — натърти тя — изглеждаше като да не е от този свят. Със сигурност и убеденост ми разказваше за света там навън, като че ли би могъл да го видиш. Това ми даде смелост. Започнах отначало. Имах впечатлението, че волята ти е неизчерпаема, а фантазията ти — без задръжки. И аз исках да бъда такава.

— Представи ли? — тихо запита сам себе си Канабис. — Та аз виждам с очите на дявола. Той седи неподвижен в началото на равнина. Зад гърба му се издигат скални масиви. Приличат на швейцарско сирене. Сатурн изгрява и залязва. Ден след ден, час след час. Век след век. Кой ден сме днес? — без преход запита той.

Тя мълчеше. Кодиращото устройство назова датата.

— С два дена сме пропуснали един важен юбилей — установи той след кратко пресмятане. — Онзи ден преди сто седемдесет и пет години се видяхме за пръв път. Ти имаше дежурство на Меркурий, а аз — в базата на Титан. Разменихме някакви скучни, задължителни съобщения. Влюбих се веднага в теб. Носът ти...

— И аз в теб — прекъсна го тя. Канабис се усмихна уморено.

— Вършехме нещо съвсем забранено. Нечувано. Цялата смяна прекарахме в приказки.

— И си останахме на този етап в продължение на пет години.

Тя пипнешком нагласи ръцете и главата му по-удобно.

— Не се тревожи — възпря я той, — чувствам се добре. Все по-добре. Понякога бяхме много близо един до друг. Веднъж дори на по-малко от десет милиона километра.

— Аз бях на Венера, а ти на Земята.

— Какво ли не опитах, за да дойда при теб.

— Имахме спешна задача. Летяхме на разстояние девет и половина милиона километра от Земята.

Той се засмя.

— Ако бяхме суеверни, щяхме още тогава да си кажем, съдбата е срещу нас: това няма да стане. По-рано в такива случаи героите са упражнявали силата на духа си в благородна саможертва.

Погледът ѝ се плъзна питащо по лицето му.

— Ти би ли могъл?

Вътре в него се надигна заплашителна сила. Би му стигнала да скочи. Искаше му се да я прегърне.

— Не — отсече твърдо той, — никога.

— А ако любовта ни е само привидение?

— Ще разберем това, все някога ще го разберем, пък било то и в следващия половин час.

Наблюдаваше го, изпълнена с копнеж.

— Какъв момент! Фактически за пръв път стояхме наистина един срещу друг. Едва можех да дишам. Костюмът. В мене се беше наслоила определена представа за този миг. Не можех другояче, трябваше да се хвърля на врата ти. Тези проклети костюми. Нищо не усетих от тебе. Знаеше ли изобщо, че съм включена в спасителната експедиция?

Погледът му отговори утвърдително.

— Чух, че искат да ни изпратят специалисти от Меркурий. Веднага помолих да ми кажат имената им. След като при първата ерупция изгубихте трима души и се търсеха доброволци... Трябваше ли да рискувам отново да отлетиш, без да съм те срещнал?

— Колко ли пъти вече сме си разказвали нашата история? — продължи тя също с въпрос. — Бих могла да я слушам още стотици пъти. С всяко събуждане това е нова история. Тя просто е неделима от всеки час на нашето настояще. Така разполагаме със седемнадесет живота или дори с още повече.

— Като котките — допълни той, — също като тях сме неунищожими.

Те се отдадоха на ведрото упование на мига и им се стори, че така са им върнати сто години пропиляно време.

Лицето ѝ позагуби малко от възвръщаната си неподвижност. Но въпреки това чертите ѝ бяха белязани с онази прозрачност, която понякога е присъща на безнадеждно болните. Искеше да си даде отговор на въпроса, дали би могъл да се влюби в това лице. Реши, че тривиалното „да“ е незадоволително. Не се ли отнасяше то към друго време, останало назад в годините. Не го измъчваха съмнения в самия него. Това беше по-скоро страшната и красива догадка, че всичко е едно-единствено, взаимно свързано, неделимо време. И той така се задълбочи в познанието за своята любов, че почти не осъзна как погледът му с всеотдайна нежност гали лицето ѝ.

След време от това състояние го извади тих вопъл.

— Не ме гледай така. Ще смъкна шлемовете само за да те докосна поне веднъж. Вечно сме изправени като пленници един срещу друг. Боли, когато ме гледаш така.

Той се поизправи, накрая коленичи пред нея, взе я в обятията си и я залюля като дете.

— Заради какво сме тук? Какъв смисъл има? Тогава? Днес? Утре? За какво сме умрели?

— Мъртви ли сме? — извика тя.

Нерешителна тръпка премина по лицето му и го накара да почувства осезателно всяко едно мускулче.

— Знаеш ли легендата за Дракула? „Ние сме безсмъртни, нито живи, нито покойници.“

— Трябва да направим нещо — каза тя.

— Да, трябва.

— Колко енергия имаме още?

„При нормално натоварване функционалната способност гарантирана за сто двадесет и два часа“ — отзоваха се единодушно кодиращите устройства.

— Да започнем все пак! — подкани го тя. — Може би ще успеем да разкрием изхода за два или три дена.

— И ти си сигурен — Сол нерешително се усмихна, — че това не е измислено?

— Няма да допусна такава отношение към працядо ми! — кипна Демперър.

— Добре де — не се остави Сол, — ами неговият дядо?

— Слушай — сопна му се Демперър, — току-виж, си взел и да твърдиш, че лъжа.

Сол сложи усмирително ръка на рамото му.

— Все пак наистина е необичайно, такива истории се случват винаги в миналото.

— Значи ти хареса — установи доволен Демперър.

— Хареса? — Сол произнесе думата със странно учудена интонация. — Те всичките ли загинаха?

— Працядото на моя працядо бил последният, който се измъкнал. Зад него галерията се срутила. Осем души останали под развалините. Между тях и близакът на моя працядо, както и жената, чието име постоянно забравям. Разбираш ли, след толкова много години на раздяла те тъкмо се били намерили, Разбираш ли колко отвратително тъжно е това?

— Не съм слабоумен — отвърна Сол обиден. — Вярно, тъжно е, дето не са получили нищо от живота. Също като нас. Пъплим из Космоса, по някакви луни и какво печелим? Много чакъл. И всичко това само за да помагаме на разни смахнати в разните им там налудничави идеи, с които те след това ще станат прочути и ще влязат в историята. Кой ли ще си спомня за нас? Имаме ли изобщо шанс да направим нещо особено?

— Е, да — каза Демперър, — ние сме си простолюдие.

— Хубаво де — Сол се уригна, — но кой ти знае Сол? Кой познава простосмъртния редник Сол? Аз съм, мисля си, само една нищожна част от големия, тлъст дир-ник на простолюдието. И една мръвка от него е Сол. Една мръвка повече или по-малко, е й? Задникът си остава задник. И от време на време някой го сритва.

— Кой?

Сол се стъписа. После продължи.

— Е, някой си. Някой, който не е задник.

— Хайде, хайде! — махна с ръка Демперър. — Прекаляваш. Това си е лична работа на всеки какъв да бъде.

— Нямам нищо против обикновения човек — твърдоглаво държеше на своето Сол, — него трябва да го има. Но не искам да

принадлежа към еди-какво си, към...

— Я престани най-сетне! — възмути се Демперър. — Дрънкаш глупости. Аз не се чувствам като задник.

— Но не и като глава, нали?

— Не съм глава. Не желая и да бъда. Тук съм, за да поправам сонди. Не е приятно тук, но човек не може да има всичко. Да не би да искаш нещата наготово? Какво значи това.

— Ти само си помисли на колко други места би било по-хубаво от тука! Да си седиш с няколко мацки и нещо за сръбване, а слънцето да понапича корема ти. Вместо да си загубим тук може би главите. Питам те, защо? Защо, за кого, за какво?

— Ти нямаш искрица съзнание — развесели се Демперър.

— Един задник не се нуждае от съзнание. Той трябва да функционира. Създаден е, за да седи притежателят му на меко. Един вид, възглавница. Това е всичко.

Демперър се усмихна широко. Приказките на Сол го забавляваха, макар че не се отнасяше сериозно към тях.

— А ти чия благородна част си?

— Не знам.

— Може би трябва да погледнеш само в огледалото.

Сол го изгледа недоверчиво.

— Ти на балама ли ме правиш?

Докато колата правеше тесни завои и с намалена скорост пое, друсайки се, в друга посока, Демперър подхвърли:

— Слушай, мой човек, всичкото, дето го изприказва, са врели-некипели. Да си чул някога нещо за прогреса? Ти, аз, дедите, братята-близнаци, всички ние работим за прогреса.

— Какъв прогрес?

— Боже мой, Сол, та на нас ни е по-добре, отколкото на всеки друг глупак преди нас.

— И какво толкова ни е по-доброто? — Сол се усмихна накриво.

— Работа и нещо за плюскане е имал и прапрапрадядо ти.

Попаднал като че ли в капан, той потъна в мълчание. Лицето му потъмня. Накрая каза:

— Мисля си понякога, че има още нещо. Просто не може това да е всичко. Ядене, работа, жени. Мисля си понякога, че светът все пак се състои от повече неща.

— Но ти не знаеш от кои?

— Не, никой не ми е казал.

— Никой няма и да ти каже. Трябва сам да стигнеш до тях.

— Струва ми се също така, че би трябвало да ме попитат дали харесвам мястото и дали ми е приятно тук. Вместо това ти бръщолевят разни нелепости за нашия героизъм, за който още никой нищо не ме е попитал. А ако можеше да попиташ мъртвите, твоите свидни, прекалено свидни мъртъвци, които стоят днес на пиедестал, какво мислиш, че биха ти отговорили те?

Демперър понечи да направи някакъв жест, но веднага се отказа и махна неопределено с ръка.

— Скоро би трябвало да стигнем до целта.

Сол мълчеше, така че накрая пак Демперър се обади:

— Все още не мога да разпозная сондата.

Сякаш отърсвайки се от огромен товар, Сол си пое дъх и попита:

— Замислял ли си се понякога защо тази идиотска сонда се разваля на всеки десет години?

— Как така? — отзова се малко глуповато Демперър, който беше другаде с мислите си.

— Всеки десет години. С точност до минута! От самото начало. Значи от сто и седемдесет години.

— Слънчеви петна.

— Глупости. Тогава щяхме да имаме единадесетгодишен цикъл.

— Голямото червено петно на Юпитер, кафявите петна.

— Не, не — отсече Сол, — не става.

— Това хрумнало ли е още на някого освен на тебе? — осведоми се Демперър с предпазлив интерес. Не беше сигурен в какво се впуска и нямаше намерение да предизвика нещо, което впоследствие би могло да се окаже истинска идиотщина.

— Натъкнах се на това, когато се заех да установя кой е поправял сондата преди нас — заобяснява Сол. — Просто така. Какво да ти разправам — и денят, и часът съвпадат съвсем точно. В продължение на цели десет години. Озадачих се и потърсих дневника по ремонта. Можеш ли да си представиш. Това нещо излиза извън строя най-редовно от сто и седемдесет години насам. Старите части отдавна са подменени, всички блокове работят по принципа на Фредерсон. И въпреки това! — Сол вдигна рамене в недоумение.

— Странно — забеляза Демперър.

— Единствената разлика — продължи Сол, — е, че този път смущението трае по-дълго.

— Досега не се ли е случвало?

— Никога. Точно след един час всичко приключвало. Сондата отново заработвала нормално. Разбира се, съответните блокове се подменяли.

— И?

Сол отново сви рамене.

— Знаеш как се процедира в такива случаи. Сондата ще иде на боклука. И преди не е било другояче. Ти би ли се занимавал с боклуци?

— Сведенията не дават никакво указание.

— Никакво.

— Би трябвало да се заемем с тая работа.

Сол хитро намигна.

— Точно това и ще направим. Приготвил съм всичко необходимо. Ще я прегледаме тази сонда от горе до долу.

Избухнаха в смях като хлапаци, които кроят някаква лудория, а Демперър извика закачливо:

— Слушай, та ти не си бил толкова прост, колкото те мислех.

Канабис изпъшка. Горната част на тялото му се наклони напред, той се свлече на една страна и остана да лежи неподвижен.

— Не мога повече.

Лаурета се смъкна по купа развалини към него.

— Трябва! Съсредоточи се! Извикай на помощ запасите си от енергия! Ти имаш сили! Ти си великан по сила. Ти си титан. Ти си моят любим.

Шепнешком му внушаваше волята си. Ученичката не беше повече ученичка, учителят не беше повече учител.

За неопределено време той застина неподвижен, с кръстосани крака, горната част на тялото наведена далеч напред. Очертанията на предпазния костюм придаваха на положението, в което човек се връща обратно към своето начало, нещо гротескно.

— Добре — каза той и се изправи. — Не съм на края на силите си. Починах си чудесно. Всичко има смисъл. Ние искаме да живеем. Работата ми действа добре.

Тя го привлече към себе си.

— Погледни ме!

Той се подчини на заповедта ѝ и тя надникна в две уморени очи, в които наместо предишната дълбочина се бяха напластили сенки. Цял един безкраен миг той ѝ се струваше чужд и мъката по любимия напираше да я завладее. Изпълнена с очакване, попита:

— Разочарован ли си от неосъществената си надежда — от мен?

Внезапно, подчинявайки се на някакъв тайнствен механизъм, сенките изчезнаха и мъката ѝ се разсея още в зародиш. Той обгърна нежно с две ръце шлема ѝ, поразтърси го малко и заклати в същия ритъм главата си.

— Не бива да си втълпяваш такова нещо. Изпитвам все още същия копнеж, както преди сто седемдесет и пет години. Станал е по-силен, неугасим.

— Защо се отпусках тогава?

— Отпуснал ли съм се? Възможно е. Замислих се за момент с какви шансове разполагаме все още.

— Досега не си питал за това.

Той се усмихна.

— И ако не го бях направил, това не би ли означавало да си отида от този свят като безсловесна твар? По-лошо дори, да чакам, подобно на камък, сушата и дъждът, слънцето и мразът да довършат разрушителното си дело. Да чакам, докато вятърът разпръсне песьчинките. Аз мълчах, издържах и не питах. Звучи парадоксално, нали? Но имах една надежда. Имах тебе.

— А сега? — запита тя с цялата увереност, на която беше способна, защото той не биваше да забележи притеснението ѝ.

— Има ли нещо друго сега?

Привидно развеселен, той примигна към светлината на нейното фенерче.

— Сега сам съм си надежда, но не мога да се самозалъгам. Прекалено добре се познавам.

— Нима трябва да ти повярвам? Човек с такава воля! Ти ме научи как да оцелея. Наложих ми волята си. Нашата воля беше нашият

голям коз, макар и да не искаш да го признаеш сега. На нищо друго не си се осланял по този начин. Твоята воля е неизчерпаема. Тя е безгранична.

Заслепен, той затвори очи.

— Основата на този похват, с който ти току-що се зае, който и аз с успех прилагам към тебе, е непознаването на другия. Всеки цирков магьосник знае това. Как да продължавам да мамя самия себе си? Илюзии храни само наивникът. Навсякъде е така. Революциите живеят от това, и великите хора на изкуството, а в края на краищата и ние.

— Ела при мене! — помоли го тя. — Опри глава о коляното ми! Искам да държа ръката ти. Може би ще прочета нещо по лицето ти.

Едва сега, близо до нея, толкова късно, почти прекалено късно, като благотворен медиум го обзе убеждението, че е извършил нещо неповторимо. Затворен в пещера на стотици метри под повърхността на Сатурновата луна Титан, заобиколен от разредената атмосфера на отровните газове, от пустош и скали и отново пустош, изолиран от живота на милиони километри пустош, откъснат от земното време, той се почувства свободен. Ако беше сам, щеше да остави това чувство да се стопи в мечта. Но те бяха двама. И за тях то се превръщаше в съзнание. Затова не можеха нито да се върнат назад към изкуствения сън, нито да се откажат. Бяха измамили смъртта. Бяха преодолели нещо, което беше по-силно от самите тях.

Един живот, белязан от дълга, беше преминал, преди да му се удаде случай да изпита силата си.

— Съдбата ни неповторима ли е?

— И още как! — отвърна тя. — Никой няма да научи за нея.

— Това е нашата неповторимост.

Лаурета поклати глава.

— Прекалено малко е. Кому е нужна тя, след като не е многократна?

— На нас.

Тя взе ръката му.

— Естествено, на нас. За един миг. Имаме право да смятаме в мигове. Сега всичко е разрешено.

— Това свобода ли е?

— Тук — каза тя — може да се нарече така.

Час след час изхвърляха зад гърба си купища развалини и скални отломъци. Час след час, на равни интервали, насипът наново се свличаше. Краят му не се виждаше.

С течение на времето Канабис си възвърна обичайната сила. При смяната на напрежение и почивка втвърдените му мускули се отпуснаха и започнаха по-силно и по-уверено да управляват ръцете и тялото. По-убедителна от всякога му се стори мисълта, че ще се справят. Изтри в кодиращото устройство заповедта, според която то трябваше да го предупреждава при повишен разход на енергия. Десет или петнадесет часа, той искаше да ги използва. Като ефирна мечта го лъхна копнежът за близостта на Лаурета. Можеше ли да бъде по-близо до нея, отколкото сега. Всъщност не беше ли близо само до нейната залитаща сянка? Илюзорната представа за тяхното общо бъдеще спря дъха му. Какво бъдеще? Кои от техните предишни „ТВ-мечти“ биха могли да осъществят? Тогава жаждата им за сетивна любов намери единствения канал през стотици милиони километри, за да окрили мислите им. Смятаха себе си за нещо особено, за избрани да запазят тази любов. Всяка пропуснатата възможност да се хвърлят един другиму в обятията — тъй като ги разделяха само някакви си незначителни астрални разстояния — ги оставяше привидно неутешими. Триумфът, че колкото повече време се изнизваше, толкова по-изключителна, дори уникална ставаше връзката им с действителността, облекчаваше мъката им. След пет години отчаянието им се стори едва ли не непоносимо. Но гордостта от тяхната мъченическа безнадеждност им даваше съзнанието за величие.

И когато в един случаен миг от живота си те се оказаха един срещу друг в една пещерна галерия на Титан, почти не им се искаше да осъзнаят, че с това героичното време на тяхната неосъществена любов е отминало.

До ушите му достигна сподавен вик. Погледна нагоре и видя Лаурета неподвижна, като че ли се беше вцепенила. Насипът си стоеше непроменен. Само наклонът му не беше вече толкова стръмен, както в началото. Нищо не показваше свличане. Наведе се и пропълзя на четири крака дотам. Обут в ботуш, какъвто носеше и той самият, от развалините се подаваше един крак. Половин час по-късно вече бяха изровили цялото тяло.

— Айвън — прошепна Лаурета. После повтори още по-силно и по-убедително: — Това е Айвън.

— Надявах се той да се е спасил.

— Кой ли още може да е погребан тук?

— Спомняш ли си — запита Канабис — къде горе-до-лу се намираше брат ми, когато се случи това?

— Той беше много далече напред. Би могъл да е излязъл.

Канабис знаеше колко съмнително беше това твърдение, но пое дълбоко дъх и си спомни с усмивка:

— Като деца бяхме неразделни. Щеше да ни объркваш и като възрастни. Жалко, че не можа да се запознаеш с него.

Тя отвърна с нежност на тъжната му усмивка.

— Нали имам тебе. Ти ще ми разказваш за твоя брат-близък и ще бъде все едно, че и той е тук.

Прегледаха предпазния костюм на Айвън и установиха, че е невредим. По трупа не се виждаха никакви външни наранявания. Нямахше нужда да потвърждават един пред друг самоубийството му. Визьорът на шлема беше отворен.

— Бил е жив — каза Канабис. — Предпазният костюм е устоял срещу натиска на скалата, макар че е бил заровен по-надълбоко от нас. Невероятно.

— Трябва да го е направил още докато ние сме били в безсъзнание — отбеляза Лаурета. — Откакто дойдохме на себе си, вече никой не се обади.

Взряха се в лика на мъртвия. Смирението, изписано върху него, искаше сякаш да внуши единствено възможния изход.

— Ние бяхме и си останахме сами. Те още тогава са ни изоставили. Надлъж и шир никакъв човек, никакъв глас, нищо. Разбирам го. Ние сме безпомощни, ужасно безпомощни.

Канабис устоя на погледа ѝ.

— Дали за него щеше да бъде утеха, ако знаеше, че сега разполагаме с една енергийна клетка повече. Може би тъкмо неговата смърт означава нашето спасение.

— Ей я там, отпред — каза Сол. Демперър присви клепачи.

— Нищо не виждам.

— Запльо такъв! Поне местността разпознаваш, надявам се.

— Разбира се. Знам, че всеки момент трябва да пристигнем. Само дето не мога да открия сондата.

— Ех ти, всеки женски задник би различил от разстояние, а сега не виждаш. Ето я там отпред, вляво, където скалите приличат на швейцарско сирене.

— А, да, вярно.

— Слушай, ти защо си така нервен! Я се съсредоточи?

— Глупости, изобщо не съм нервен. — У Демперър се наслаяваше неприятно чувство.

— Какво се кокориш така подплашен наоколо си? Там напред е.

— Добре де, нали я виждам.

— Но какво има, какво ти е?

Демперър размисляше как трябва да му обясни. Вероятно пак би се получило някакво недоразумение, затова започна отдалеко:

— Знаеш ли, аз не съм виновен. То идва като че ли от само себе си. В една от пещерите на тези скали тук някога е претърпяла злополука една експедиция. Тъкмо експедицията, към която принадлежал дядото на моя дядо и неговият брат, моят прачичо Канабис. Тук са загинали те и аз си въобразявам, че може би ще намеря някаква следа от тях. Разбираш ли защо съм неспокоен? Тук някъде са оставили костите си мои прадеди.

Сол се изкиска.

— Цяло шествие, а? Явяват се в дълга редица, за да те поздравят. Ами че вие сте имали подчертано чувство за фамилна памет.

— Простак! — хвърли му Демперър бърз и сърдит поглед. Съжالياваше, че изобщо му е казал нещо. Сега Сол щеше непрекъснато да използва това в тънките си подигравки. Въпреки всичко той си беше чисто и просто един дръвник. Какво ли разбираше такъв от история. По всяка вероятност точно толкова, колкото разбираше и самия себе си. Не го интересуваше откъде идва и какво щеше да му донесе бъдещето. За него беше важен само мигът. Неговото жалко, дребнаво мислене се състоеше, изглежда, само от жени, удобства и кучешки страх за незначителното му съществуване. Изкушаваше се да му цапардоса един.

— Имаш право. Щом хвърлиш топа, си заминаваш, като че ли никога не си и бил. Фю! И си заличен. Не си направил нищо повече от

една драскотина в световната история. Кому ли ще йаправи впечатление тя върху този изподраскан летопис?

Сол не отвърна. Той беше поел ръчното управление и направляваше транспортъора върху скалните руини, които заграждаха една обширна площ. Обади се чак когато паякът спря със скърцащ звук в средата.

— И точно ти ми казваш такова нещо? Та не си ли и ти същата мизерна, незначителна и обругана отрепка като мене? Да, на нас ни върви. Върви ни блестящо! Но когато Комитетът или някое идиотско кодиращо устрой-тво каже, че от утре Сол ще бачка на Меркурий, той ще бачка. А казвам ти, това е отвратително място, възможно най-отвратителното. Там е горещо и мръсно, смъртоносно е, казвам ти. И ти обещавам, че там няма да ида. Там никога. Ние сме си тук.

Затвориха шлемовете. Погледите им се срещнаха. Сол рече провлачено:

— Може би наистина си струва да знаеш нещо за хората, които са били преди теб на тази земя, дядо, прапрачичо, как им е вървяло и така нататък. Но конкретно не бих могъл да си представя каква полза ще донесе това някому. Нима виждаш себе си по-добър, понеже ти са известни имената и историите им, също като хората, които, щом знаят нещо повече, обикновено се смятат и за по-добри. Тия, учените — сви презрително устни той, — тия, интелегентите. Какво ти помага това сега, в този момент? Ти трябва да прегледаш и да поправиш една сонда. Е, и? По-леко ли ти става от това? Някой си е минал тук преди теб. Е, и? Следите му са на двеста години. Е, и?

Демперър промълви със съжаление в гласа:

— Не го разбираш.

Слязоха. Но след като изминаха няколко метра, на Демперър му стана ясно, че отговорът му беше непълен. Подозираше някакво недоразумение. Несъзнателно забави крачка. Подразни се от вика на Сол и го догони чак при входа на сондата. Реши, че е намерил най-сетне думи, които Сол трябва да разбере.

— Знаеш ли — заобяснява той, — то е като жена. Иска ти се да знаеш какво е било преди тебе. Кой са били предшествениците ти, как са изглеждали, какви качества и така нататък.

— Разбирам — отсече Сол и Демперър веднага си отдъхна. — Но аз никога не съм искал да знам това. Пука ми кого е имала преди

мене. Аз съм сега, разбираш ли, сега. Не вчера, не утре, а сега. Точка.

— Аха, така значи — потри несръчно ръце Демперър. — Трябва да се залавяме на работа. Предполагам, че в базата чакат за стойностите.

Пренесоха пособията и инструментите, направиха кратка, мълчалива пауза и започнаха работа. Часове след това не бяха напреднали нито на йота. Диагностичният компютър не установи никакъв дефект. За всеки случай демонтираха въпросните функционални блокове и ги замениха с нови. В картината на смущенията не се получи никаква промяна. Те си оставаха нетипични и дори самият компютър не можеше да ги идентифицира. Напълно безсистемно отчитаните стойности спадаха изведнъж или пък вземаха астрономически размери, а от време на време съвсем изчезваха, пропадаха, което би могло да се сравни с угасването на цели галактики.

— Хайде утре да продължим — предложи накрая Демперър. — Стана късно, вече не сме в състояние да се съсредоточим. Може би Морфей ще ни донесе облекчение.

— Та ти си бил образован! — закачи го Сол. — Кой би помислил?

Засмяха се и част от напрежението през последните часове се стопи. В основни линии Демперър беше доволен, че работи заедно със Сол. Той беше специалист, какъвто рядко се среща. Като че ли някакво седмо чувство постоянно му подсказваше кога колегата му се нуждае от неговата помощ. Преди да си легнат, изиграха една партия шах. Сол умееше да губи. Всъщност той държеше преднина по време на цялата игра. Провали го една-единствена, направо случайна грешка. Демперър не се радваше на победата си. Струваше му се детинско да подари на приятеля си Сол някаква си там победа на шах. Срамуваше се малко от своята наивност и въпреки това жестът му се струваше важен. Държеше да покаже на Сол що за човек е. Каквото и да беше това, воля или неосъзната импулсивност, те трябваше да подкрепят собствената му вяра, доверието му. Нямаше ли хора, които бяха пожертвували много повече от една победа на шах, любовта си. Той не беше ги срещал, поне в неговия живот не. Но убедеността, че ги е имало във всички епохи, го караше да вярва и в сегашното им съществуване. Как да предаде на Сол тази своя сигурност? Не

принадлежаха ли на Сол думите, че това не може да е всичко — жени, слънце, ядене? Демперър мълчеше. „Какви ми ги разправяш — щеше да каже Сол, ухилвайки се. — Че една маса стои по-здраво на три, отколкото на четири крака ли?“

С фанатичен стоицизъм продължиха да работят след кратката, изпълнена с видения дрямка — първия нормален сън, откакто в утринта на онзи далечен ден се бяха събудили, за да поемат по следите на титаничните из-ригвания. По улея, който най-сетне успяха да направят, безмилостно потече порой от отломъци. Измамно спокойна се виеше пред тях опашката на чудовището, готова да потрепне като на шега или да замахне в смъртоносен удар. Подтиквани от отчаяна смелост, те подръп-ваха оттук-оттам несравнимо по-силния противник и това, че той не ги отхвърляше и не ги размазваше, се дължеше като че ли единствено на равнодушието му.

Работеха всеки за себе си и въпреки това се навеждаха и изправяха в един и същ ритъм, в един и същ ритъм вдигаха и хвърляха, така че тропотът от разбиващите се камъни образуваше една монотонна поредица без начало и край. Големите блокове подхващаха на четири ръце и тогава погледите им се срещаха за частици от секундата, кръстосваха се, отразени от повърхността на камъка.

Пот слепваше клепачите му. Ръцете му трепереха неудържимо. Като че ли заплашваха всеки момент да се разпаднат, боляха го крайниците, гърбът, главата, дори ходилата. Вдишване, издишване, замахване, изхвърляне! Отначало. Още веднъж и още веднъж. Отново и отново. Без край. Вдишване... изхвърляне. Вече не поглеждаше. Ръцете му инстинктивно сграбчваха, запокитваха. В двоен смисъл болезнено беше всяко поглеждане. Светлината на лампите заслепяваше и безконечната грамада от камъни си оставаше все същата. Сизифово време.

По някое време ръката му се натъкна на празно пространство. Загуби равновесие, едва не се прекатури напред. Погледът му попадна... в нищото.

Между грапавия таван на подземната галерия и върха на планината от развалини зееше дупка. Илюзия? Не беше изключено. Просто някакъв напряко застанал отломък пречи на срутването. Беше

ли пролуката достатъчно голяма за една надежда? Като в опиянение ръцете им се заровиха в чакъла, проправяйки си път напред. После клекнаха рамо до рамо пред отвора, който предвещаваше свободата.

— Нищо не разбирам — обяви Демперър. — Тази осцилограма. Виждал ли си друг път такова нещо?

— Не — вдигна поглед от уреда Сол. Прехвърляше трескаво знанията си за някакво обяснение.

— Щом ти не разбираш — срязва го Сол, — то и сам господ не може да разбере, така ли?

— Престани с тази твоя проклета чувствителност! — повиши тон Демперър. — Казах просто, че нищо не разбирам.

И двамата усетиха, че едва владеят нервите си.

— Смешни линии — рече примирително Сол. — Приличат ми на счупен гребен. Някъде съм виждал вече нещо такова.

— То се знае — изпъшка Демперър, — някъде си виждал нещо такова, нещо подобно.

Сол поклати глава.

— Не нещо подобно. — Той се отмести малко встрани, за да хвърли поглед на външния екран. На площадката стоеше паякът.

— Излез, донеси го! — заповяда той.

— Какво? — попита Демперър. Предугаждаше някаква идея и това неудържимо го тласкаше да се превърне в нейно сляпо оръдие. — Би ли имал добрината да ми обясниш какво да донеса?

Сол се стресна като човек, изваден от дълбоко размишление.

— Лингито ми трябва — каза той с такъв тон, като че ли изобщо не би могло да има друга възможност.

— Донеси си го, ако обичаш, сам! — Демперър се изплю на пода. После навъсено отстъпи. — Добре де, отивам.

Надигна се, затвори визьора на шлема си и се затътри към шлюза. Сол го наблюдаваше как излиза, мъкне се към транспортъра и после отново се появява с устройството под мишница.

Още преди Демперър да отвори шлема, Сол измъкна кутията от ръцете му и я включи в централния компютър на сондата. Дистанцирайки се от събитията и изпълнен с ирония, Демперър се наведе през рамото му. Уредите не показваха никаква реакция на

манипулацията. Екранът на компютъра оставаше пуст. Контролните полета подаваха непрекъснато изменящи се цифрови стойности. Разликите оставаха константни.

— Е, видя ли! — подхвърли без злоба Демперър. — Да не би да си очаквал нещо друго?

— Тихо! — изкрещя Сол. — Затвори, за бога, проклетата си човка!

Демперър притежаваше достатъчно космически опит, за да не протворечи на такъв тон. Някои изпадаха в бяс, който преминаваше също така внезапно, както се и появяваше. Предпазливо, без звук си пое дъх. Наведен, му беше невъзможно данапълни дробовете си. Горещи вълни го заляха и докато се мъчеше да потисне едно сподавено стенание, му се стори, че дочува гласовете на един мъж и една жена. Сетивна измама или технически феномен?

Първоначално линги беше уред, който трябваше да замести човека като преводач. Но скоро се утвърдиха неговите многостранни способности. Той можеше да се прилага не само в общуването между човек и човек, но и между човек и машина. Тук и там при високоселективните компютърни модели от най-новата генерация се наблюдаваше как изкуственият интелект показва готовност за високи постижения едва тогава, когато включваха към него линги като допълнителен уред. Международният речник с вицове за говора на компютрите сигнализираше вече за процеси, заслужаващи сериозно внимание. Какво голямо внимание отдаваха официалните власти на тези факти, се подразбираше от стриктната забрана на тези вицове по време на космически полети. Но и на Земята можеше да си навлечеш значителни дисциплинарни наказания, ако остроумничиш на обществени места за предпочитанията на компютрите да се изразяват словесно.

— Какво има? — прошепна Демперър.

Сол се беше втренчил в уреда като омагьосан.

— Може би раздвоение на компютърната личност?

— Но от какво може да е бил предизвикан подобен шок? — попита сякаш самия себе си Демперър.

— Понятие нямам.

Демперър възвърна нормалния си глас.

— Раздвоение на личността! Не е ли малко дръзко!

Но това, което той си мислеше, беше още по-дръзко, беше фантастично. Какво го възпираше да сподели със Сол? Той можеше да изтълкува казаното като провокация или пък майтап. Но явно, че сега не беше време за техния обичаен тон. Проклинаше страха си от иронията на Сол и момента, който му даваше право за това. Фантастичното изискваше точно обяснение. Всичко друго можеше да го направи смешен. Цялата база щеше да му се подиграва. Адомайтис щеше да го изпрати на проверочен. Колко бързо рашаваха, че някой не е годен вече за космически полети.

Помръдвайки с рамо, Сол се противопостави:

— Смущението трябва отдавна да се е подготвяло. Той гениално е прикрил състоянието си.

— Ако приемем, че имаш право — бавно каза Демперър, то от негово гледище той е действал логично. Просто е бил длъжен да се прикрива, действайки по принуда като болен, който не може да постъпи другояче, тъй като му липсва всякаква възможност за преценка, за самоконтрол. Подчинил се е на тази логика.

Изненадан, Демперър оглеждаше проблясващата в бледозелено кутия на предавателния компютър. Той беше запознат, разбира се, с теорията. Но колко абсурдно му изглеждаше предположението, че на такъв един предмет са присъщи човешки начини на поведение, та дори и по-болезнени.

— Сол — обади се отново той, — ако добре си спомням, този ефект трябва да стане съществен чак за следващото поколение.

— Възгледите по този въпрос се разминават — отвърна Сол и възкликна безпомощно: — То иначе май и не може да бъде.

Демперър мълчеше обезкуражен, защото приемливо и разумно решение наистина не се намираше. В представите му изникна скална галерия, из която сновяха две сенки. Картина от миналото? Силуетът на предпазните костюми имаше архаични очертания. Сънуваше ли? Но действителността неумолимо го върна при себе си, изисквайки онези способности, които бяха развивани в него и които не представляваха нищо повече от трезво аналитично мислене.

Безмълвно и съсредоточено се вслушваха в гласовете, които проникваха откъм емитерите на компютъра. — Чуваха думи, които се подреждаха една след друга и придобиваха смисъл, който излизаше извън границите на човешкото въображение. Фантазията им се

развихри, но разумът им подсказваше, че са свидетели, макар и само по слухов път, на действително събитие. Незабелязано отпадна възможността да представят цялото като несъвършен продукт на болен, изкуствен интелект.

— Лаурета — промълви Демперър, — това беше нейното име. Точно така, сега отново си го спомням. Лаурета и Канабис. Тяхната история ти разказах.

— Я ме остави на мира с твоята мания — язвително махна с ръка Сол.

— Но това са те! — извика Демперър.

Сол гръмко се засмя:

— Колко време е минало оттогава, сто и седемдесет години?

— Измислили са някакъв начин, за да оцелеят.

— Глупости.

— Те се обичат. Направили са невъзможното.

Неочаквано сериозно Сол отвърна:

— Виж какво, мой човек, днес приказките нямат значение. Имат значение очевидните, недвусмислени, достоверни факти. Важи простата истина. На нещо повече вече никой не вярва. Знаеш това така добре, както и аз.

— Дрисльо си ти — отврати се Демперър, — хората там може да се нуждаят от нашата помощ.

— Дрисльо ли? — обиди се Сол. — Защото ти казах каква е истината. То ще си покаже кого от нас Адомайтис смята за дрисльо.

Изтощена, Лаурета се опря на стената. Канабис я хвана за ръка. На безкръвните ѝ устни беше застинала сгърчена усмивка.

— Ще ми мине. Не се тревожи. Последните ми сили, радостта, разбираш ли? Трябва да се съвзема. Още не мога да повярвам. Успяхме.

Тя се отблъсна с рамо от стената.

— Трябва да продължим нататък. Сега трябва да ходя, трябва, иначе просто не ми се вярва. Не е ли за невярване, след сто и седемдесет години!

— След седемнадесет часа! Тя се засмя.

— Педант!

— Ефективно — продължи той, — ефективно ние...

— Твоето ефективно ми е безразлично — го прекъсна тя. — Каж ми по-добре коя посока да хванем — наляво или надясно.

— Наляво.

— Откъде пък знаеш?

— Пошепна ми го едно малко зелено човече.

— Добре, доверявам ти се, самозванецо. Мисли му обаче, ако ме подведеш.

— Рече народът на царя и се помъкна след него.

Издаден в щастливо опиянение, той се забавляваше в продължение на минути с този образ и всеки път, щом го повикаше, тя надничаше в едно по детски лъчезарно лице.

Пред всяко ново разклонение той вземаше решение, подобно на вожд, сигурен в победата си. Неговата сигурност я очароваше, сковаваше собствената ѝ воля и тя безропотно го следваше дори тогава, когато и двете възможности ѝ се струваха равностойни.

Веднъж се оказаха в корито, където се събираха поне десет подземни галерии. Той нито за момент не се спря в средата. Дори не удостои с внимание останалите възможности. Погледът му, насочен напред и нагоре, разкриваше такава съсредоточеност, като че ли проникваше през скалите.

Вървяха по-нататък и все по-нататък. И никаква сила на света не можеше да ги спре сега. Шумът от стъпките им напомняше тиктакането на спокоен, старинен часовник, чието махало, огромен, пробляскващ в жълто диск, непрекъснато замираще.

Залитайки, встъпиха в деня, който не беше създаден от слънцето. Заслепени, те се крепяха един друг, заслепени, въпреки че светлината от лампите им беше стократно по-силна, заслепени, въпреки че Сатурн светеше хилядократно по-слабо от Слънцето. Пред бледата светлина на звездите затвориха очи. И пред непрогледната тъма на Вселената. Почти неуловим беше преходът. Като отсечена завършваше галерията, следващата крачка направиха вече в безпределността.

— Прилича на швейцарско сирене — промълви Канабис.

Лаурета погледна назад. Известно време изучаваше предната част на скалния масив, който за невъобразимо време беше означавал тяхното пленничество.

— Не познавам местността. Навремето си не се качихме оттук.

— За да бъда откровен — призна той, — и аз се чувствавам чужд тук.

Тя го погледна озадачена, без да е сигурна дали той не си прави шега с нея.

— Мислех, че се ориентираш. Дотук беше толкова сигурен в себе си.

Не беше ли чул? Погледът му се отмести от нея. Широко разтворени, очите му гледаха втренчено в далечината. И сякаш нищо не виждаха. Полуотворени, устните му замръзнаха в нечовешко напрежение. Усмиваше ли се? На какво? Осъзнаваше ли думите си?

— Тук трябва да е. По-близо откогато и да било. Пътят. Той ми показваше пътя.

Сведе поглед към нея.

— Звучи странно, нали? Но аз го чувствавам съвсем ясно. — И погледът му отново се издигна над нея и се зарея в мрачината между скалите.

— Какво ти е? — попита тя. — Сега накъде?

Той я хвана за ръка.

— Да идем отсреща.

Лаурета се остави да я води. Какво друго би могла да направи?

С нюх на животно той непогрешимо следваше вече избраната посока между скални развалини, които им закриваха гледката, измежду улеи и оврази, заради чието преодоляване трябваше да се отклоняват от пътя; измежду скални конуси, които им се налагаше да заобикалят. Те се държаха за ръце и по тази малка, изолирана повърхност протичаха техните жизнени импулси. В това единение се вливаше и енергията на два мозъка, силата на две сърца, издръжливостта на белите им дробове. Два чифта очи гледаха за един организъм, два чифта крака го движеха напред.

Заобиколиха подобен на боздуган камък.

— Ето го — възвести Канабис.

Пред тях се намираше ръбестото тяло на сондата, оградено от малка, разчистена от отломъци площадка. На покрива се въртеше параболична антена.

— Това са го построили хора!

— Естествено — отвърна той. — Хора.

След миг на колебливо мълчание Лаурета се осмели да попита:

— Къде са те?

— Става дума за необитаема станция.

— Откъде знаеш?

Канабис я погледна невъзмутимо.

— През цялото време бях във връзка с него. Всъщност винаги, когато се събуждахме. Но едва в този момент това ми стана ясно.

— С кого си бил във връзка? — запита тя и въпросът ѝ прозвуча по-скоро тревожно, отколкото недоверчиво. — Какво ти стана ясно?

Лицето му просветна.

— Това не бива да те тревожи. Мога да го опиша приблизително така: винаги, когато се събуждах, участвах в мислите на някакъв непознат. По-ясно не съм в състояние да ти го обясня, съжалявам. Това бяха откъслечни мисли, разсъждения върху космологически и математически проблеми. Най-напред си помислих, че е нещо в мене самия, един вид шизофрения. Но разбрах, че се лъжа. Просто така се усеща. — Поклати глава, учуден сякаш от самия себе си. — Заблуда. Самоизмама — да, добре. Очевидно връзката винаги е функционирала само едностранно. Във всеки случай никога не долових ответна реакция от негова страна. Сега се опасявам, че се лъжа. Употребих много усилия, за да ме забележи, защото допусках, че партньорът ми е човек. Онова, което достигаше до мене, не беше безчувствие. Той, това е мислещият център на тази станция.

Един чудовищен, всяващ страх въпрос, един отговор може би накара лицето ѝ да посърне. То му напомни изображения на войни и катастрофи, на хора, обречени на смърт, припомни му за предсмъртни мигове, когато всеки е сам със себе си. Взе я в обятията си.

— Какво — прошепна тя със задавен глас, — какво изпитваш сега? Той ще ни помогне ли?

Приблжиха се до сондата, по-висока от човешки ръст. Канабис постави ръце на стената, опипа я, сякаш докосваше нещо невидимо.

— Паметта му е запазила пресен спомен за двама души. Да, преди малко двама души са били тук.

— Боже мой! — извика тя. — Заминали са? Къде са заминали? Нима нищо не са разбрали за нас? Той нищо ли не им е предал?

Канабис отпусна ръце. Шлемът му опираше в стената. Като че ли искаше да я събори, той се напегна, но останал без сили, се обърна,

подпря се с рамене и присвил леко колена, остави ръцете си свободно да висят във въздуха. В тази поза застина безмълвен.

— Отишли са си.

— Откакто излязохме от пещерата, най-късно от този момент нататък, той се е опитвал да осъществи връзката между тях и нас. Но не е имал такова поръчение, пък и не е разполагал с достатъчно енергия. Това е границата на неговата самостоятелност, разбираш ли? И той е могъл само в ограничена степен да я отклонява от истинските си задължения.

— С други думи — заключи спокойно тя, — те нищо не знаят за нас.

Затруднен от тесния шлем, той поклати глава в знак на несъгласие.

— Това очевидно не е пълната истина. Все нещо са научили за нашето съществуване.

Тя плътно се доближи, подпря се на него и чак когато заплашваше да се свлече вече надолу, той събра сили да я удържи.

— Но те не могат просто така да си идат — изплака тя. — Трябвало е все пак да почакаат. Какви хора са това?

Като я притисна по-силно, той задуши тихия ѝ стон.

— Не са го направили с лошо намерение. Явно не са разбрали. Не са допусkali невероятното.

— Може би с право ги извиняваш — съгласи се тя с уморен и огорчен глас. — Може би наистина не можем да им отправим никакъв упрек. Пък и каква полза сега от упреци?

— Отказваш ли се? — попита Канабис. — Имаме още енергийната клетка на Айвън.

— Къде ли да я търсим? — възрази тя. — Това е само едно отлагане, нищо повече. Ще прекарваме времето, като си втълпяваме, че не е имало смисъл да се завръщаме. По-добре да си внушим, че сме чужденци и не разбираме техните претенции към живота, както и те нашите.

— Може би няма разлика — каза той.

— Може би светът на бъдещето не заслужава онези големи мечти, в които искаха да ни накарат да повярваме? Може би наистина не сме загубили нищо. Не сме ли живи анахронизми? Ще наваксаме ли пропуснатото?

С бръмчене паякът се носеше из еднообразието на равнината. Сол постоянно започваше да си подсвирква някаква мелодия и постоянно спираше още след първите няколко тона. После издаваше все същия ръмжащ звук, който едва прикриваше ругатнята.

— Господи, та ти можеш да влудиш човека! — избухна Демперър.

Сол се ухили раздразнен.

— Защо сме така нервни?

— Престани!

— Да не би да ти се ходи на едно място?

— Стига с тия просташки изрази!

— Не, как така? — заяде се Сол. — Кеф ми прави.

— Казвам ти, престани! Съвестта ни никак не е чиста.

— Не бих могъл дори да знам защо — потвърди Сол.

— Виж какво — изпъшка Демперър, — я не се прави на ударен!

Сол поклати със съжаление глава.

— Ти откачаш. Ако имаш угризения на съвестта, оправяй се сам.

Аз нямам.

— Трябваше да останем.

— Нима. И защо? Има ли някакъв разумен довод, който бихме могли да изтъкнем пред Адомайтис?

— Щяхме да го надхитрим както винаги.

— Напълно възможно. Щяхме да измислим нещо или пък щяхме да го накараме да повярва. А на него кой щеше да повярва? Централата може би? Или базата на Земята? Виж какво, да изментиш там с един час, е, не е кой знае какво. Но ние сме обвързани с твърд график. Всичко, което използваме и изразходваме, се води на отчет. Наистина аз може да съм един глупав и нищожен техник, но толкова съм разбрал: имаме съвсем точно поръчение. Изпълнихме го. Независимо дали със или без успех. И за всичко това беше запланувано определено количество кислород, енергия, провизии. Не обаче и за твоите измишльотини. Не, драги, за тях — не!

— Сол — прекъсна го Демперър ядосан, — като че ли се отнася за това. Станцията е на самозахранване. Енергия има в големи количества. Изобщо не става дума за това.

— Вярно — съгласи се Сол, — изобщо не става дума за това. Затова пък си има план: план-график, план за разходите, план за ефективността. И ти да не си мислиш, че някой ще вземе да хвърли всичките тия ненужни хартийки на боклука само защото не сварихме да се върнем навреме, а не сварихме, защото трябваше да тичаме след някаква си приумица? Виж какво, та аз не искам нищо, освен да си спестим, купища неприятности. Въпроси, обяснения. Уморен съм, дявол да го вземе, страшно съм уморен да изписвам кофи с мастило и за най-малките дреболии.

— Но тези гласове — изкрещя Демперър в лицето му, — тези гласове! Тези имена! Това е моята история. Те са живи, разбираш ли?

— Да, една история — каза Сол, сякаш не бе чул, — една истинска история. Да изживееш нещо, което иначе никой не изживява. Хубаво би било. Бих рискувал и аз. Да бъдеш герой, да се притечеш на помощ на изоставените. Но такива истории няма. Пък и откъде ли биха могли да се вземат?

— От преди. Те са нашето минало.

— Я не се прави на луд! — примирително рече Сол. — Това беше обратна връзка, отражение някакво — от Земята, от Плутон или бог знае откъде.

— Това беше истинска история — промълви Демперър, — въпрос на живот или смърт.

— Ето, виждаш ли — хвана се на думите му Сол, — една история. Въпрос на живот или смърт. Една история, нищо повече.

— Още колко ни остава?

— По-малко от половината — отговори Сол. — Още сто и двадесет километра.

— Спри! Връщаме се.

— Нито крачка.

— Ще те принудя.

— Опитай се. Ще бъде последният ти ден на този свят.

Като стена пред Демперър се изпречиха множество лица. Погледът му се плъзна по тях, без да ги различава. Изтощен и отчаян, той рухна вътрешно. Повдигаше му се от Сол и от собствената му слабост.

— Колко би било пеш?

Сол избухна в лаещ смях.

— Разходка ли искаш да си направиш? Ами няколко дена приблизително — ако вървиш бързо. Сложи си малко сухар, та да имаш нещо за похапване из пътя. — Разсмя се гръмко, включи с едно докосване двигателите и те му отговориха с вой.

Все по-високо се завихряше зад тях облакът прах и почти неподвижен увисваше в разредената атмосфера.

Часове след това с незначителни отклонения отново щеше да се разстеле върху предишното място. От тях едва ли щеше да остане следа.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.